

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Muu viranomainen

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Keski-Suomen liiton mielestä varainhankinnan ammattimaistuminen aiheuttaa riskejä pienten järjestöjen toiminnan osalta. Varainhankinnan ammattimaistuminen kaventaa järjestökenttää ja vaarantaa pienten järjestöjen toiminnan. Järjestökentän vahvuutena on sen laajuus, ja varainhankinnan ammattimaistuminen saattaa johtaa toiminnan keskittymiseen, jolloin laaja, monipuolinen ja saavutettava järjestökenttä on vaarassa.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

On tärkeää uudistaa lainsäädäntöä niin, että käytännöt tukevat paremmin järjestöjen omaa varainhankintaa. On myös pidettävä huoli siitä, että valtionavustus voi kattaa toiminnasta tai hankkeesta aiheutuvien kokonaiskustannusten määrän, jos muuta rahoitusta ei ole saatavilla, ja että tämä säännös sisällytetään myös lakiin sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta.

Koska tulon käsite jaettavien avustuksien yhteydessä ei ole selvä, tulee tulojen huomioon ottamista selkeyttää.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Keski-Suomen liitto painottaa pienten ja alueellisten järjestöjen huomioon ottamista varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa siten, että varainhankinnan mekanismit luovat tällaisella toiminnalla edellytyksiä ja tukevat pitkäjänteisen toiminnan mahdollistamista. Uudistaessa on tärkeää huomioida myös sen vaikutukset demokratiakehitykseen ja kansalaisten osallisuuden edistämiseen tai vähenemiseen. Valvontaan ja raportointiin liittyvien uudistuksien osalta on huolehdittava, etteivät järjestöjen raportointivaatimukset oleellisesti lisäänty tai ettei seurannan toteuttaminen vaadi oleellista henkilötyökustannusten lisääntymistä. Myös digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen seuranta- ja raportointiprosessissa on hyvä ottaa huomioon.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

Muutaman selvityksessä mainitun keinon kohdalla on tarkennettava, mitä tarkoitetaan yleisavustuksilla, kun puhutaan yleisavustuksista ja erityisavustuksista. Tämän selvityksen ehdotukset eivät tukisi ja helpottaisi alueellisten toimijoiden varainhankintaa, mikäli keinot kohdistuvat vain yleisavustuksia saaviin järjestöihin. Suurin osa alueilla toimivista sosiaali- ja terveysjärjestöistä saa perustoimintansa tueksi kohdennetun yleisavustuksen, ei varsinaista yleisavustusta. Kohdennetut avustukset ovat usein yleisavustuksia pienempiä, vaikka niiden kautta tavoitetaan laaja joukko ihmisiä ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita alueella.

Keino: Valtionapuviranomaiset vaatisivat järjestöltä toiminnan luonteeseen ja laajuuteen sopivan omavastuuosuuden myöntäessään valtionavustusta.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnan turvaamiseksi on oleellisen tärkeää, että sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta ja sitä täydentävässä asetuksessa säädetään, että valtionavustus saa kattaa valtionavustuksen kohteena olevasta toiminnasta tai hankkeesta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän, jos muuta rahoitusta ei ole saatavilla. On myös syytä ottaa huomioon, että myös muilla kuin sosiaali- ja terveysjärjestöillä voi olla vaikeuksia vastata rahallisesta omavastuuosuudesta.

Keino: Varainhankinnan kustannukset olisivat avustuskelpoisia tiettyyn enimmäismäärään asti.

On erityisen tärkeää, että myös kohdennettua toiminta-avustusta saavat alueelliset järjestöt voivat hyödyntää saamaansa avustusta varainhankintaan.

Keino: Valtionapuviranomaiset suunnittelisivat hankeavustuksena myönnettävän erityisavustuksen, johon osoitetaan määrärahaa ja jota järjestöt voivat hakea ja saada varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen.

Alueellisten toimijoiden näkökulmasta ehdotus valtionavustusohjelmasta, johon sisällytetään useita valtionavustushakuja ja useiden toimijoiden yhteistyössä toteuttamia hankkeita kuulostaa mielekkäältä. Erillisen ohjelman kautta paikallisten ja alueellisten järjestöjen tarpeet ja toimintaympäristö mm. suhteessa uusiin hyvinvointialueisiin voidaan tällöin huomioida uudella tavalla.

Keino: Valtionapuviranomaiset määrittelisivät, miten vapaaehtoistoiminta otetaan huomioon valtionavustusta myönnettäessä.

Alueella toimivien järjestöjen näkökulmasta vapaaehtoistoiminnan huomioiminen valtionavustusta myönnettäessä voi lisätä järjestöjen toimintaedellytyksiä. On tärkeää huolehtia siitä, että tämä ei osaltaan lisää hallinnon ja raportoinnin määrää.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Järjestöjen perustoiminta on kuitenkin yleishyödyllinen toiminta, jonka osalta poliittisen ohjauksen lisääntyminen, kaikkien toimintojen mittaamisen vaatimus ja tuotteistaminen kaventavat osallisuuteen perustuvaa kansalaisyhteiskuntaa ja ihmisten toimintamahdollisuuksia. Autonominen kansalaisyhteiskunta tarvitsee alueellisia resursseja toimintojen turvaamiseksi. On erityisen tärkeää, että järjestöjen välisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi valtionapuviranomaiset kiinnittävät huomiota järjestöjen alueellisen toiminnan mahdollistamiseen nykyistä huomattavasti enemmän. Suojaavia rakenteita ja osallisuusrakenteita suunniteltaessa on syytä varmistaa riittävä alueellinen edustus esimerkiksi maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunnan kautta. Järjestöjen ja valtionapuviranomaisten yhteistyössä tehtävään suunnitteluun ja toteutukseen tarvitaan myös riittävä alueellinen edustus.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

Lausunto on valmisteltu yhdessä Keski-Suomen Yhteisöjen tuki ry:n kanssa. Keski-Suomen Yhteisöjen tuki ry on Keski-Suomen liitolle erittäin tärkeä kumppani, joka organisoii ja kokoaa keskisuomalaisen järjestöjen yhteistyötä.

Kervinen Heidi
Keski-Suomen liitto